

Dopadová analýza nového nastavení standardu DZES 5 od roku 2025
- argumentace k vyjmutí ozimých obilovin z působnosti DZES 5

V souvislosti s modifikací DZES 5 byly výstupy Dopadové analýzy nového nastavení standardu DZES 5 od roku 2025, zpracované Ústavem zemědělské ekonomiky a informací, aktuálně dopracovány se zaměřením na problematiku vyjmutí ozimých obilovin z působnosti DZES 5 s ohledem na přechod na nové (přísnější) nastavení protierozní ochrany.

Dopadová studie ÚZEI představovala konzervativní odhad navýšení celkových nákladů vlivem navrhovaného DZES 5 a skutečné náklady tedy mohou být ve skutečnosti vyšší. Konečnou výši nákladů zásadně ovlivní rozhodování zemědělců v extrémně složitém prostředí, jehož přesné odhadnutí nelze exaktně provést.

V dodatečném posouzení vlivu ozimých obilovin byl proveden jak velmi konzervativní odhad (sledující výpočty a přístup zvolený v dopadové studii ÚZEI), tak i kalkulace postavená na expertním odhadu možného výběru nákladnějších POT, jejichž plnění si mohou vyžádat konkrétní podmínky v jednotlivých podnicích. Výsledky ukazují na možné rozpětí, v jakém by se mohly náklady spojené s aplikací POT v DZES 5 v MEO VR u ozimých obilovin pohybovat.

Rozpětí nákladů (vč. případných ztrát na tržbách) by se mělo pohybovat od 183 mil. Kč/rok u konzervativního odhadu až po 634 mil. Kč/rok u odhadu druhého konce spektra (ale stále v realistických mezích).

Ve studii ÚZEI byl vyčíslen i celkový odhad organizační (administrativní) náročnosti na straně zemědělců (zejména na stanovování střídání plodin). Při zavedení celého DZES 5 byl ve studii stanoven odhad navýšení administrativních nákladů ve výši 86-195 mil. Kč/rok.

Předpokládaná odhadovaná ztráta na tržbách vlivem snížení výnosů při využívání některých půdoochranných technologií by se po revizi DZES 5 mohla pohybovat kolem 75 mil. Kč/rok (vyčíslen rozdíl mezi rokem 2024 a 2025).

Některé negativní ekonomické dopady nebylo možné v rámci studie pro vysokou pestrost podnikových struktur kvantifikovat vůbec. Jedná se např. o vyčíslení toho, na jakých plochách dojde k zastavení nebo omezení produkce některých plodin, vyčíslení rozsahu možných sankcí, a pro kolik podniků by mohl být DZES 5 posledním faktorem vedoucím k ukončení činnosti. Lze tedy očekávat, že skutečný negativní ekonomický dopad by byl vyšší než stanovený v této studii.

Na základě výstupů studie lze tedy dovodit, že pouze v současné době kvantifikovatelné vícenáklady na zavedení nového nastavení DZES 5 mohou dosáhnout až 904 mil. Kč.

V níže uvedené tabulkách je uvedena struktura rozložení jednotlivých skupin plodin podle druhů pozemků rozlišených dle erozní ohroženosti pro dosavadní a nové nastavení (viz studie ÚZEI).

Tab. 1 Výměry plodin podle jejich ochranné funkce a současného erozního ohrožení (dosavadní nastavení)

Erozní ohrožení stav 2024		SEO (ha)	MEO (ha)	NEO (ha)	celkem (ha)	
NOF	BRAMBORY	0	3 847	18 884	22 730	450 769
	CUKROVKA	11	14 851	51 137	65 999	
	ČIROK	0	519	1 892	2 411	
	KUKUŘICE	77	92 944	219 208	312 230	
	OP BEZ PLODINY	0	0	274	274	
	ŘEPA KRMNÁ	0	19	243	262	
	SLUNEČNICE	13	2 983	13 431	16 428	
	SÓJA	0	5 991	22 305	28 296	
	BOB	0	747	1 393	2 140	
SOF	OBILOVINA	17 209	460 181	749 901	1 227 290	1 570 792
	ŘEPKA	4 529	138 887	200 086	343 502	
LUSKOOBILNÉ SMĚSI		548	6 710	6 861	14 118	377 776
OSTATNÍ		14 682	131 306	217 670	363 658	
CELKEM		37 069	858 984	1 503 284	2 399 337	

Zdroj: plochy plodin z GPŽ se zařazením dle EO (VÚMOP 2024), vlastní výpočty

Tab. 2 Výměry plodin podle jejich ochranné funkce a budoucího erozního ohrožení (nové nastavení)

Erozní ohrožení stav 2025		SEO	MEO-VR	MEO-NR	NEO	celkem	
NOF	BRAMBORY	0	2 604	7 312	12 815	22 730	448 629
	CUKROVKA	15	10 983	20 718	34 282	65 999	
	ČIROK	0	406	637	1 369	2 411	
	KUKUŘICE	401	71 215	112 626	127 987	312 230	
	OP BEZ PLODINY	0	0	0	274	274	
	ŘEPA KRMNÁ	0	12	16	234	262	
	SLUNEČNICE	0	2 273	3 718	10 437	16 428	
	SÓJA	0	4 433	7 915	15 947	28 296	
SOF	BOB	0	590	638	912	2 140	1 572 932
	OBILOVINA	17 667	367 600	405 650	436 373	1 227 290	
	ŘEPKA	4 824	110 320	119 733	108 625	343 502	
LUSKOOBILNÉ SMĚSI		451	5 705	4 462	3 501	14 118	377 776
OSTATNÍ		13 416	108 705	101 696	139 841	363 658	
CELKEM		36 775	684 846	785 121	892 595	2 399 337	

Zdroj: plochy plodin z GPŽ se zařazením dle EO (VÚMOP 2024), vlastní výpočty

Je zcela zřejmé, že klíčovou změnou nového nastavení (resp. jeho zpřísnění) je rozdělení vrstvy erozní ohroženosti MEO na 2 vrstvy, a to MEO-VR (MEO s vyšším rizikem eroze) a MEO NR (MEO s nižším rizikem eroze), přičemž nově je nezbytně nutné na plochách MEO-VR v případě plodin se střední ochrannou funkcí (tedy zejména obilovin a řepky) aplikovat protierozní půdoochranné technologie (doposud nebylo na celé ploše MEO v případě SOF plodin žádné takové technologie aplikovat vyžadováno).

Zatímco plochy SEO v novém nastavení zůstávají včetně plodinové struktury zhruba stejné, a plocha MEO-NR (tedy s nižším rizikem) odpovídá zhruba původní ploše MEO, **je zřejmé, že nositelem změn je zavedení nové vrstvy MEO-VR** (s odpovídajícím snížením ploch erozně neohrožených – NEO). **A zatímco na MEO bylo nutné používat půdoochranné technologie u plodin s nízkou ochrannou funkcí již v současné době, na MEO-VR je tato povinnost pro SOF zcela nová (viz červeně označené buňky).**

Je tedy zcela oprávněné konstatovat, že prakticky celou zátěž zvýšených nákladů nového nastavení DZES 5 (viz výše analýza ÚZEI) nesou tyto plochy SOF.

Jak již z tabulky zaslané EK v předchozí části argumentace vyplývá, převážnou část výměry SOF na MEO-VR zaujímají ozimé obiloviny – 286 tis. ha.

Tab. 3 Ozimé obiloviny a jejich výměra na ploše MEO-VR

Plodina název	Plocha (ha)
Pšenice setá ozimá	217 375.89
Ječmen ozimý víceřadý	31 048.04
Tritikale ozimé	13 780.34
Ječmen ozimý dvouřadý	11 931.22
Žito ozimé	9 787.02
Pšenice špalda ozimá	1 665.60
Žito energetické	550.63
Směsky obilovin	284.54
Oves pluchatý ozimý	100.82
Žito trsnaté (lesní)	76.35
Oves nahý ozimý	21.86
Pšenice tvrdá ozimá	0

Jak vyplývá z tabulek 2 a 3, podíl ozimých obilovin ze všech plodin SOF na MEO-VR v rámci nového nastavení DZES 5 činí cca 60 % (v případě obilovin pak tento poměr činí dokonce 78 %).

Potenciální zvýšení nákladů, které mohou být spojeny s novou povinností plnit půdoochranné technologie u ozimých obilovin, tedy může dosáhnout až cca 540 mil. Kč.

Stručné zhodnocení ekonomiky pěstování obilovin v ČR

Od roku 2023 dochází u hlavních obilovin (převažující zastoupení obilovin v ČR je ozimými obilovinami, především pšenicí ozimou) k postupnému poklesu realizační ceny, vlastní náklady výrobku ale udržují spíše rostoucí trend ovlivněný vývojem celkových nákladů na 1 ha a hektarového výnosu. **Pro rok 2024 se tak u pšenice ozimé a ječmene ozimého očekává záporná nákladová rentabilita bez započítání podpor (pšenice ozimá -11,5 %, ječmen ozimý -35,1 %)**, nákladová rentabilita bez započítání podpor ječmene jarního by se stále měla pohybovat v kladných číslech.

Zdroj: Výsledky Výběrového šetření nákladů a výnosů ÚZEI

Pšenice ozimá

Ukazatel	MJ	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Výnos hlavního výrobku	t/ha	6,09	5,76	5,94	6,67	6,85	6,54	6,83	6,03
Realizační cena	Kč/t	3 759	3 981	4 076	3 916	4 624	6 735	5 293	4 772
Vlastní náklady hlavního výrobku celkem	Kč/t	3 726	3 975	3 971	3 681	3 688	4 633	4 896	5 392
Rentabilita bez dotací - nákladová	%	0,89	0,2	2,6	6,4	25,4	45,4	8,1	-11,5
plocha (ha)	ha	785 499	773 678	814 517	774 638	709 537	801 578	778 972	747 506
hektarový výnos (t/ha)	t/ha	5,77	5,46	5,79	6,2	6,47	6,16	6,56	6,03
sklizeň (t)	t/ha	4 529 524	4 227 344	4 716 450	4 799 253	4 589 859	4 938 549	5 106 909	4 507 565
Podíl na osevní ploše	%	31,8	31,4	33,1	31,5	28,9	32,6	32,2	30,9
Podíl na zrninách	%	56,3	56,3	58,7	56,4	51,5	56,0	56,5	55,2

Pramen: Ekonomika - ÚZEI, plocha a podíl - výpočet podle ČSÚ

Ječmen ozimý

Ukazatel	MJ	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Výnos hlavního výrobku	t/ha	5,72	5,16	5,96	6,17	5,98	6,30	6,41	5,05
Realizační cena	Kč/t	3 248	3 644	3 786	3 516	3 976	5 902	4 527	3 691
Vlastní náklady hlavního výrobku celkem	Kč/t	3 270	3 757	3 411	3 412	3 671	4 138	4 568	5 689
Rentabilita bez dotací - nákladová	%	-0,66	-3,0	11,0	3,1	8,3	42,6	-0,9	-35,1
plocha (ha)	ha	97 178	102 602	107 707	114 633	111 006	122 614	128 740	127 125
hektarový výnos (t/ha)	t/ha	5,85	4,98	5,98	6,09	5,87	6,13	6,32	5,05
sklizeň (t)	t/ha	568 135	510 562	644 113	697 914	651 625	751 184	813 806	642 094
Podíl na osevní ploše	%	3,9	4,2	4,4	4,7	4,5	5,0	5,3	5,3
Podíl na zrninách	%	7,0	7,5	7,8	8,3	8,1	8,6	9,3	9,4

Pramen: Ekonomika - ÚZEI, plocha a podíl - výpočet podle ČSÚ

Závěr

S přihlédnutím na výše uvedené, tedy zásadní ekonomické dopady úprav nastavení DZES 5 na ozimé obiloviny a jejich současnou nepříznivou ekonomickou situaci, a na skutečnosti uvedené v předchozí argumentaci, zaslané na EK, tedy objektivně výrazně nižší příspěvek ozimých obilovin k naplnění cílů protierozního nastavení a snahu o odstranění přebytečné byrokracie a celkové administrativní náročnosti z pohledu zemědělce i státní správy, se ČR po detailním posouzení a diskuzi se zemědělskou veřejností rozhodla vyjmout ozimé obiloviny z působnosti DZES 5.